

BOLALARDA UCHRAYDIGAN STOMATOLOGIK KASALLIKLARNI OLDINI OLISH

Mardanov Abdulatif Abdukarimovich

Toshkent davlat stomatologiya instituti

Komila Dekanovna Alimova

Toshkent davlat stomatologiya instituti"

O'zbek tili va pedagogika" kafedrasida katta o'qituvchisi.

Xazratov Abdurashid Bahodir ugli

Toshkent davlat stomatologiya instituti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bolalarda stomatologik kasalliklarni oldini olish chora tadbirlari to'g'risida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Bolalar, tish shifokori, chaynov, tish cho'tkasi, sog'lom, stomatolog, pediatr, tish kasalliklari.*

Bolalarning sog'lom bo'lib o'sishida chaynov apparati, nutq apparati, uning atrofidagi yumshoq to'qimalar, jag' suyaklari va jag'larni harakatga keltiruvchi muskullar muhim rol o'ynaydi. Bu organlar majmuasi bola tanasining kichik bir qismi bo'lib, organizm hayotida bir qancha muhim vazifalarni bajaradi: ovqatni tishlab uzib oladi va uni maydalab chaynaydi. Mazkur funksiyalar so'lak va me'da shirasi ajralishini faollashtiradi. Ovqat hazm bo'lishini osonlashtiradi. Bundan tashqari, stomatologik organlar nafas olishda, suyuqliklarni simirib yoki ho'plab ichish va yutishda, so'zlarni (nutqni) to'g'ri talaffuz qilishda faol qatnashadi.

Shu boisdan biz pediatrlar tibbiyot oliygohlarida pediatriya mutaxassisligi bo'yicha tahsil olayotgan talabalarni chaynov apparati, tishlarning rivojlanishi, tuzilishi, bolaning salomat o'sishidagi ahamiyati haqida, shuningdek, tish-jag' sistemasi va og'iz bo'shligida keng tarqalgan kasalliklar hamda organizmdagi simptomatik belgilari to'g'risida, ularning oldini olish mumkinligi borasida batafsil ma'lumotlar berishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'ydik.

Mamlakatimizda stomatologik kasalliklar etarlicha ko'p uchraydi, holatning shu tarzda davom etishi kasalliklarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadigan sharoitlarni ma'lum yo'nalishda o'zgartirilmasa, ularning yanada oshishini kutish kerak. Ayniqsa, bolalar orasida stomatologik kasalliklar oldini olish uchun butun jamiyatning sa'y-harakatini yo'naltirish maqsadga muvofiq.

Bolalarda ularning ruhiy holatiga salbiy ta'sir ko'rsatmaslik uchun og'riqsizlantirishning bu usulidan foydalanish juda katta qulaylik tug'diradi. Bu usul asosan og'riqsizlantirish lozim bo'lgan sohaga og'riqsizlantiruvchi vositani

chaplash yoki surtish, og'riqsizlantiruvchi namlangan salftetkallarni biroz tutib turish kabi yo'llar bilan amalga oshiriladi. Shuni nazarda tutmoqlik lozimki, bunday usul yordamida to 'qimaning faqat yuza qavatlarigina og'riqsizlantiriladi. Bunday usuldan tish qattiq to'qimalarining yuza, o'rta va chuqur kariyesida, og'iz bo'shlig'i shilliq pardalarining xastaliklarida (stom atiftlarda) davolash ishlarini amalga oshirishdan oldin foydalanish bir muncha ijobiy natyalar beradi.

Tish cho'tkasi va pastasi og'iz gigienasi uchun bolalarning umumiy gigienasining ajralmas qismi hisoblanadi. Uning samaradorligi asosan tish va tishlarni tozalash usullariga bog'liq. Har bir bola og'iz bo'shlig'ini ehtiyotkorlik bilan va to'g'ri parvarish qilish eng muhim profilaktik va yordamchi terapevtik muolaja ekanligiga ishonch hosil qilishi kerak. Tish shifokorining vazifasi bemorlarni tish kariyeri va periodontal kasalliklarni oldini olish uchun etarli bo'lgan og'iz gigienasini saqlab qolish uchun lozim amaliyotlarni uqtirishni o'z ichiga oladi.

Ota-onalarga bolaning tishlarini har kuni ikki marta tozalashni nazorat qilish tavsiya etildi. Uglevodlarga boy oziq-ovqat mahsulotlari, ya'ni shakarlarning og'iz bo'shlig'ida ortiqcha miqdori va davomiyligini kamaytirishning ahamiyati tushuntirildi. Ratsional ovqatlanish bo'yicha tavsiyalar berildi. Ftorid qo'shimchalarining tashuvchisi sifatida yodlangan-ftorli tuzni iste'mol qilish tavsiya etildi. Suhbat davomida ota- onalarning bolalarni tekshirish hamda gigienik va profilaktik tadbirlarni o'tkazish bo'yicha ixtiyoriy roziligi olindi.

Bolalarda tish kasalliklarining oldini olish maqsadida maktabgacha tarbiya muassasalarida va maktablarda pediatr tomonidan olib boriladigan sanitariya — maorif ishlarini to'g'ri tashkil etish kerak bo'ladi. Sanitariya — maorif ishlari sog'lom turmush tarzi haqidagi tibbiyot bilimlarini tashviqot kilish, sog'liqni saqlash, kasalliklarning oldini olish yo'llarini tushuntirishdan iborat. Tibbiyot xodimlari, xususan stomatolog vrachlar yoki pediatrlar, mahsus o 'qitilgan tibbiy hamshiralar bolalar, tarbiya chilar, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasida suhbat o'tkazishsa, so'zga chiqib, ma'mza qilishsa, sanitariya-maorifi ishlarining samarasi maqsadga muvofiq bo'ladi. Bulardan tashqari, sanitariya-maorifiga doir maxsus adabiyotlar, varaqalar, ko'rgazmalar, slaydlar, diafilm namoyishi va boshqa shu kabilar ham tashkil etiladi, negaki, ulaming ikkalasi bir-biriga o'zaro bog'liqdir.

E.I. Borovskiy og'iz bo'shlig'ini toza tutish to'g'risida bolalarga 7 ta mustaqil mashg'ulotni (15 daqiqadan) o'rgatishni tavsiya etadi. Bu ishda yaxshi natijalarga erishish uchun mashg'ulot olib boriladigan joyni tanlay bilish, maktabgacha tarbiya muassasalarida og'iz bo'shlig'i gigiyenasi burchagini tashkil etish muhim. O 'yin olib boriladigan xonani bezash, unda katta-katta

o'yinchoqlar, jag' modellari, suratlar, plakatlar va tishni tozalash sxemalari osilgan bo'lishi kerak. Xonada bir nechta rakovina, gigiyena vositalarini va o'yinchoqlarni saqlash uchun shkaflar va boshqa vositalar bo'lishi kerak. Mashg'ulotlar quyidagi tartibda olib boriladi:

1- mashgulotdavomida bolalaming og'iz bo'shlig'i stomatologik vositalar (oyna, zond) yordamida ko'rikdan o'tkaziladi. Ko'rik paytida atrofga guruh bolalari yig'ilib turishadi. Biror bolani tanlab olib, ularga og'zidagi sog' hamda kasal tishlari, undagi qarashlar ko'rsatiladi. So'ngra bolalarga ularning oldini olish hamda yo'qotish yo'llari o'igatiladi.

2- mashg ulot paytida bolalarga og'izni chayish yo'llari ko'rsatiladi va mashg'ulot so'ngida ulami qay darajada o'zlashtirilganligi tekshirib ko'riladi.

3- mashg ulot davomida bolalarga tish cho'tkasi, uni qanday ishlatish haqida qisqacha so'zlab beriladi. Mashg'ulot oxirida bolalarning qo'liga turli-tuman tish cho'tkalari tutqazilib, ularning tuzilishi qisqacha tushuntiriladi.

4- mashg ulot bolalarga tish cho'tkasi va modellar berilib, uni tozalash so'raladi.

5- mashgulot davomida bolalar o'z tishlarini tish cho'tkasi yordamida pastasiz tozalaydilar. So'ngra cho'tkalarni yuvib, boshchasini yuqoriga qaratib stakanlarga solib qo'yishadi. Bu vazifa bir necha marotaba takrorlanib, mustahkamlanadi.

6- mashg ulot uy vazifasi sifatida beriladi. Uyda bola ota —ona nazoratida kechqurun tish cho'tkasi yordamida pastasiz tishni tozalaydi.

7- mashg'ulot paytida bolalarga tish cho'tkasiga pasta surtilib, o'rgatilgani bo'yicha tishlarni tozalashlari so'raladi. Kechqurun ota — ona va ertalab murabbiya nazoratida bolalar tish cho'tkasi va pasta vositasida tishlarini tozalashadi. So'ngra cho'tkalab yuvilib, og'iz chayiladi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari (6—10 yosh) uchun mashg'ulot xilma — xil bo'lishi zarur. Bu yoshdagi bolalar asosan stomatolog vrachlar bilan uchrashgan, tegishli maslahat olgani sababli og'izni toza tutishni biladilar, shu bilan birga ular tish kariyesi dardini birmuncha tortgan bo'ladilar. Ularning asab tizimi birmuncha rivojlangan, ancha tushinadigan bo'lib qolishgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. X.P. Komilov. «Terapevtik stomatologiya. Og'iz bo'shlig'i shilliq pardasi kasalliklari» – Toshkent: «Yangi asr avlodi», 2005-y.
2. S.H. Yusupov. «Tish jarrohligi stomatologiyasi va yuz-jag' travmatologiyasi» – Toshkent: «ILM ZIYO», 2005-y.
3. Виноградова В. Ф. Стоматология детского возраста. Москва, Медицина. — 1988. — 310 с.
4. Колесов А.А. Стоматология детского возраста. Москва, Медицина. — 1991. — 341 с.
5. Магид Е.А., Мухин Н.А. Фантомный курс терапевтической стоматологии. Атлас. — М.: Медицина, 1987. — 304 с.